

Säkerhetspolitik och försvarssamarbete ur ett svenskt perspektiv

Hur har Sveriges försvarssamarbete kommit att utvecklas till
vad det är i dag?

Johan Clevesjö

Abstract

This study thesis Swedish national defence cooperation during the time of the Cold War until today within the spectrum of foreign and security policy. The question to be answered are how Sweden has interact with affecting circumstances regarding national security when deciding type of defence cooperation, and how has Swedish defense cooperation evolved into what it is today.

The consequences during the cold War for small democracy like Sweden was to either be a part of the western bloc equated with NATO, or participate on the international arena in the UN cooperation or try to unite the Scandinavian countries in a Nordic military defence cooperation. During this era Sweden had to walk on a thin line in order to convince at least the Soviet union that we meant what we were saying in the foreign declaration.

The essay uses Graham Allison's theoretical model to find similarities of how Sweden acted during the Cold war until today regarding national defence cooperation. The analysis shows that use of Allison's models explains why Sweden acted as they did. Sweden has developed with and adopt to factual circumstances. Sometime even in a hidden way, if needed.

Nyckelord: Försvarssamarbete, Svenskt försvarssamarbete, säkerhetspolitik, Graham Allison

Antal ord: 10 633

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund.....	2
1.2	Syfte och forskarfråga.....	4
1.3	Tidigare forskning.....	5
1.4	Avgränsningar.....	6
1.5	Definitioner för studien.....	7
2	Metod.....	8
2.1	Vetenskapligt synsätt och forskningsansats.....	9
2.2	Arbetsmetodik.....	10
2.3	Källor.....	10
2.4	Källkritik.....	11
3	Teori.....	12
3.1	Teorival för uppsatsen.....	13
3.2	Modell I– <i>Rationalitetslogik</i>	13
3.3	Modell III– <i>Intern maktkamp</i>	14
4	Sveriges säkerhetspolitiska förutsättningar efter kalla kriget fram till i dag 16	
5	Empiri och analys.....	18
5.1	Modell I– <i>Rationalitetslogik</i>	18
5.1.1	Sveriges förhållningssätt år 1946–1949 med <i>rationalitetslogik</i>	18
5.1.2	Sveriges förhållningssätt år 2009–2015 med <i>rationalitetslogik</i>	21
5.2	Modell III– <i>Intern maktkamp</i>	24
5.2.1	Sveriges förhållningssätt år 1946–1949 med <i>intern maktkamp</i>	24
5.2.2	Sveriges förhållningssätt år 2009–2015 med <i>intern maktkamp</i>	26
6	Avslutning.....	28
6.1	Resultat.....	28
6.2	Jämförelse av utfall.....	28
6.3	Förslag på vidare forskning.....	29
7	Referenser.....	30

1 Inledning

Denna uppsats är författad inom ramen för självständigt arbete vid Lunds Universitet vårterminen 2019. Ämnesområdet ligger inom statsvetenskap och forskningsfrågan *Hur har svenskt försvarssamarbete kommit att utvecklas till vad det är i dag* är ett aktuellt ämne i samhällsdebatten. Forskningsfrågan är alltså också av inomvetenskapligt intresse då ansatsen är att sammanställa tidigare forskning inom ämnet ur ett nytt perspektiv. Uppsatsen gör en jämförande fallstudie med relevanta delar under tidsperioden från Kalla kriget fram till i dag. Detta för att utröna eventuella mönster och orsaker till valet av svenskt försvarssamarbete i en säkerhetspolitisk kontext.

Tidsperioderna är valda för att ge en historisk spridning och för att belysa avgörande händelser, samt att ge en djupare bild av bakomliggande orsaker till de val och beslut som Sverige fattat inom för säkerhetspolitik och försvarssamarbete.

Det har skett förändringar i svensk säkerhets- och utrikespolitik och Sverige är inte längre en alliansfri och neutral nation. Sverige har i modern tid ratificerat avtal med betydande skillnader avseende hur vi förväntas agera på den internationella arenan. Sverige har med undertecknandet av Lissabonfördraget (Europaparlamentet¹) samt den nationella solidaritetsförklaring (Prop.2014/15:109) tydligt visat vår vilja att aktivt delta i fredsskapande och ett stabiliserande uppträdande i vårt närområde. Solidaritetsförklaringen omfattar även länder utanför EU så som Norge och Island. Häri framträder också viljan och förväntan att ta emot hjälp i händelse av krig, kris eller katastrof.

Ur ett historiskt perspektiv är det här en helomvändning för svensk säkerhets- och utrikespolitik, i kontrast till kalla krigets förda neutralitetspolitik och alliansfrihet. Med en i grunden förändrad säkerhetspolitik kan man då förvänta sig en annan försvarspolitik? Och om försvarspolitiken förändras hur påverkas då svenskt försvarssamarbete?

Författarna Douglas Brommesson och Ann-Marie Ekengren, båda verksamma forskare inom statsvetenskap menar i sin bok att:

”...utrikespolitiken i mindre utsträckning än traditionella inrikespolitiska politikområden är föremål för diskussion och opinionsbildning. Attitydundersökningar från i princip hela världen visar att medborgarna generellt sett fäster större vikt vid traditionella inrikespolitiska frågor när de exempelvis röstar, än vid utrikespolitiska frågor” (Sverige i världen 2007, s. 21)

Finns det grund för att anta att försvarssamarbete som en del av försvarspolitiken inom ramen för säkerhets- och utrikespolitik har utvecklats utan

någon större samhällsopinion? Studien undersöker och jämför de svenska formerna för försvarssamarbete från kalla kriget fram till i dag. Genom att jämföra beslut och processer med rådande syn på försvarssamarbete vid olika tidsperioder kommer likheter och olikheter att förklaras.

1.1 Bakgrund

För att vidare i studien kunna analysera händelser som påverkar de olika svenska försvarssamarbeten som företagits behövs en viss historisk återblick, även något före avsedda period för studien.

År 1901 fattade riksdagen beslut (Riksdagen 1) om en ny inriktning av försvaret. En strategi där Sverige redan vid gränsen skulle hejda ett fientligt anfall. Den här inriktningen krävde ett starkt försvar med befästningar vid landets gränser, även en stor volym av soldater. Allmän värnplikt infördes för att vid mobilisering uppnå 600 000 soldater.

Första världskrigets utbrott i juli 1914 kom att involvera alla världens stormakter och mer än 70 miljoner soldater, i ett av historiens största krig. Sverige deklarerade sin neutralitet till de krigförande parterna, och fasthöll bestämt folkrättens grunder. Första världskriget förlöpte inte obemärkt förbi och Sverige beivrade flertalet neutralitetskränkningar av sjöterritoriet. Vid första världskrigets slut i november 1918 var det många som förespråkade en nedrustning av försvaret. Sveriges säkerhet ur ett militärt perspektiv hade ökat jämfört främst med ett försvagat Ryssland och Tyskland som genomlidit krig och revolutioner. Dessutom var Finland numera självständigt. Det blodiga första världskriget gav ytterligare kraft till att skapa det sedan tidigare påtänkta Nationernas förbund, NF. NF bildades år 1920 med det främsta syftet att bevara freden i världen. Sverige blev som en av de neutrala staterna inbjuden till medlemskap, vilket man också blev år 1920.

När andra världskriget bröt ut år 1939 hävdade statsminister Per Albin Hansson att Sveriges beredskap var god vilket skiljde sig från verkligheten. Nedrustningen som fortgått under mellankrigstiden hade försatt Sverige i ett militärt dåligt läge. Återigen rustade Sverige för krig för att klara av att hävda sin neutralitet. Något sent, men vid andra världskrigets slut stod Sverige väl militärt rustat med ett stort invasionsförsvar efter en eventuell mobilisering.

NF försvagades stegvis under 1930-talet och blev inte den framgång världen hade hoppats på. Efter flertalet kriser och incidenter visade NF sig inte klara av att förhindra länder från att utöka sina territorier med våld, samt att medlemsstaterna bröt mot förbundets sanktioner som blev tandlösa. När andra världskriget bröt ut i september 1939 hade NF som organisation slutat att fungera, och 1946 var organisationen upplöst.

Avgörande skeden i andra världskriget slut var dels den sovjetiska och polska erövringen av Berlin och USA:s framgångar i Stilla havet samtidigt som de fällde de första atombomberna över Japan. Efter andra världskriget och förintelsens slut år 1945 skapades ingen stabil fred. Det var ideologiskt olika parter som tillskrev sig tillhöra den vinnande sidan och öst- och västblocken mejslades ut. Förenklat kan man säga att den västerländska demokratiska och imperialistiska ideologin ställdes mot östblockets kommunistiska dito. Ett kallt krig med misstro och ställningstagande blev resultatet och två stormakter som kapprustade för sin tro på överlevnad. Under fyra decennier präglades den internationella säkerhetspolitiken av vad i huvudsak USA och Sovjetunionen företog sig. Europa delades upp mellan öst- och västblocken och som en symbol för järnridån stod Berlinmuren mellan blocken.

Föreanta nationerna, FN, bildades år 1945 med ambition att främja internationellt samarbete och tillse att inte framtida konflikter skulle blossa upp. FN fick en annorlunda struktur jämfört med det tidigare NF, där framförallt de segrande stormakterna efter andra världskriget blev permanenta medlemmar av FN:s säkerhetsråd.

Under det kalla kriget deklarerade Sverige genom sin säkerhetspolitik ett begrepp som länge kom att kvarstå, ”alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig”. Sverige ville framhålla en trovärdig säkerhets- och utrikespolitik, där vi skulle avstå från utrikespolitiska och militära förpliktelser. Avsikten var att föra en sådan politik att inte neutralitetsförklaringen i händelse av ett krig mellan stormakterna i vårt närområde skulle kunna bli ifrågasatt.

Kalla kriget upphörde år 1989–1991 i och med Berlinmurens fall och Sovjetunionens upplösning. Framförallt var det den militära kapprustningen och skenande kostnader i en planekonomi som blev Sovjetunionen fall.

Tiden efter det kalla krigets slut fram till år 2008 brukar beskrivas som fredliga år i vårt närområde ur ett svenskt perspektiv. Framförallt sågs en positiv utveckling i Ryssland med demokratiska förtecken. Rysslands har dock åter visat sina stormaktambitioner med kriget i Georgien år 2008. Sydossetiska republiken och senare i kriget även utbrytarrepubliken Abchazien ville bli självständiga från Georgien. Ryssland bidrog militärt i konflikten mot Georgien, som ett svar på NATOS erbjudande till Georgien om medlemskap. Ryssland hävdar sig vara det enda landet med kapacitet att kyla konflikter som dessa i sitt intresseområde. EU, USA och NATO tillhör de som uttalat starkt stöd för Georgien efter kriget.

Europa och framförallt USA fick åter en infekterad konflikt att förhålla sig till när Ryssland år 2014 startade en intervention på Krimhalvön. Ukraina hade efter konflikter och oroligheter installerat en ny regering från oppositionen, vilken saknade stöd av den rysktalande befolkningen på Krimhalvön. Detta tog Ryssland som intäkt för att annektera Krimhalvön och skydda den rysktalande befolkningen. Ryssland har återigen visat Europa att man är beredd att nyttja militär makt för att nå sina politiska mål.

Sammantaget har Sverige hanterat två världskrig med en balansgång i den förda neutralitetspolitiken. I vårt geografiska närområde avseende både Europa och Ryssland, har landgränser ritats om och ideologiska motsättningar har konfronterats mot varandra i ett kallt krig. Kärnvapen har under denna era skapat nya säkerhetspolitiska doktriner som länder har att förhålla sig till oaktat om man innehar egna kärnvapen, eller står under andras beskydd.

Världen kan sammantaget ses vilja skapa samarbeten för att bevara fred och säkerhet. Organisationer som FN, EU, NATO har växt fram. Samtidigt kan man se mörka moln hopa sig över den europeiska säkerhetsordningen som är ifrågasatt av ryskt agerande i ett allt mer instabilt närområde (Svenska Dagbladet 2019). Våra närmsta grannländer Norge, Danmark och Finland har alla tre påverkats kraftigt av händelserna från världskrigen till det kalla krigets slut. Våra grannländer har gjort säkerhetspolitiska avväganden och val som i all väsentlighet påverkar svensk säkerhetspolitik av i dag.

1.2 Syfte och forskarfråga

Studien nyttjar ett empiriskt förhållningssätt för att analysera hur svenskt försvarssamarbete har förhållit sig historiskt, för att skapa en förståelse för hur den förs i dag. Det är riskabelt att försöka förklara hur verkligheten förhåller sig och författaren är medveten om att helt objektiva resultat är svåra att uppnå. Det föreligger en del sekretess kring säkerhets- och utrikespolitik vilket ger vid handen att all önskvärd information inte finns tillgänglig.

Syftet med studien är att med utvalda teorier exemplifiera bakomliggande orsaker till förda försvarssamarbeten och med en förklarande modell (Esaiasson m.fl. 2017, s. 27) visa Sveriges nutida vägval för försvarssamarbete. Forskningsfrågan är relevant för att det empiriska materialet inte tidigare undersökts med för studien valda metoder. Författaren menar också att studien är aktuell ur ett inomvetenskapligt perspektiv då mycket forskning finns i ämnet, men dock ej sammanställt på samma sätt. Det föreligger även ett samhälleligt intresse då försvarsrelaterade frågor har ett ökat intresse i samhällsdebatten. Om det med studien går att påvisa vad forskare Kjell Goldmann menar i sin avhandling ”I utrikes- och försvarsfrågor fungerar inte demokratin” finns det ytterligare ett värde med arbetet. Det kommer vidare diskuteras under punkt 6.2.

Den svenska helomvändningen inom säkerhetspolitiken kan kanske påvisas som rationell i förhållande till det förändrade omvärldsläget. Efter det Kalla krigets slut har ett omodernt invasionsförsvar ersatts med ett betydligt mindre, men vassare insatsförsvar. Det försvarspolitiska fokuset har förskjutits från det strikt nationella och starka försvaret, till ett mindre men vassare insatsförsvar. Sverige har efter det kalla kriget haft som ambition att verka på den internationella arenan med stöd i militära operationer och insatser. Men även om det går att påvisa en förändring av svensk säkerhets- och utrikespolitik med nya krav på försvarssamarbete, kvarstår

dock den uttalade militära alliansfriheten. Sverige vill bygga fred och säkerhet tillsammans med andra, men inte förpliktiga sig med någon. Studiens forskningsfråga är:

- Hur har Sveriges försvarssamarbete kommit att utvecklas till vad det är i dag?

1.3 Tidigare forskning

Den valda forskningsfrågan som behandlar försvarssamarbete är relativt väl omskriven i den meningen att flera olika samarbeten som till exempel NATO¹ och NORDEFKO² är väl genomforskade som företeelser. Därav finns det också flertalet studier i ämnet och en uppsjö av litteratur. Inom den statsvetenskapliga akademiska disciplinen finns flertalet kända forskare där bland annat Wilhelm Agrell med sin bok *Det säkra landet* belyser hur svensk säkerhetspolitik har utvecklats efter Kalla krigets slut.

I den svenska offentliga förvaltningen och som beslutsunderlag till större nationella beslut och inriktningar finns flertalet rapporter och utredningar. En stor del av den tidigare forskningen härrör från tidigt 1990-tal med Neutralitetspolitikkommisionens rapport *Om kriget kommit* (SOU 1994:11) som ligger till grund för flertalet böcker, artiklar, rapporter och samhällsdebatter. Neutralitetspolitikkommisionen öppnade även upp debatten för flera frågor kring vad Sverige faktiskt företagit sig under åren för det kalla kriget, det var nämligen med denna rapport som de första avslöjandena kring Sveriges hemliga samarbete med USA och NATO kom upp till ytan. Även om Neutralitetspolitikkommisionen arbetade under tidspress på grund av ett oroligt omvärldsläge, vilket kan ha påverkat en del slutsatser, är det framförallt det mycket gedigna källmaterialet som ger rapporten dess styrka.

Alltjämt fortsatte samhällsdebatten kring Sveriges neutralitet och samröre med USA, vilket lyfte kravet på att ytterligare en utredning skulle tillsättas. Till den nya ensamutredningen valdes Rolf Ekéus, vilken också redovisade sina slutsatser i utredningen *Fred och säkerhet. svensk säkerhetspolitik 1969–1989* (SOU 2002:108). Ekéus ensamutredning kunde belägga att det förekommit diplomatiska kontakter och säkerhetsgarantier mellan Sverige och USA, men att inga egentliga försvarsförberedelser skulle ha skett. Den allmänna uppfattningen blev att den verksamhet som avslöjats tidigare var av ringa karaktär och om något skett hade det avtagit efter 1950-talet.

---

¹ NATO, North Atlantic Treaty Organization

² NORDEFKO, Nordic Defence Cooperation

Myndigheten FOI³ ger ut flertalet rapporter varje år inom det säkerhetspolitiska området, vilka är av intresse framförallt för vår samtida forskning. FOI bedriver flera löpande forskningsprojekt där omvärldsläget uppdateras och redovisas i årliga rapporter.

Journalisten och författaren Mikael Holmström har med sin bok *Den dolda alliansen, Sveriges hemliga NATO-förbindelser* genomfört en egen utredning. Holmström har bevakat säkerhets- och försvarspolitiska frågor i över 30 år för flera större dagstidningar. Holmström har för sin bok kompletterat tidigare studier med nya data och intervjuer av statsråd, tjänstemän, och officerare.

1.4 Avgränsningar

Forskningsfrågan är komplex att renodlat avhandla för sig själv. Försvarssamarbete är ingen fristående företeelse utan är direkt beroende av flertalet andra faktorer. Därför är det nödvändigt att belysa faktorer som säkerhets- och försvarspolitik samt inrikes- och utrikespolitik. Det är alla faktorer som direkt eller indirekt kan påverka vilka val Sverige gör och har gjort vid beslut om försvarssamarbete. Även om internationella och utländska faktorer påverkar svenskt försvarssamarbete, håller studien ett nationellt perspektiv.

I studien kommer fokus vara att se hur olika faktorer påverkat beslut till försvarssamarbete, med detta avses att finna data ur empirin som kan förklara ett utfall. Distinktionen görs alltså vid att finna belägg för hur en faktor, till exempel inrikespolitiken, har påverkat beslut till försvarssamarbete vid en särskild tidsperiod. För studiens omfattning kommer inte alla nivåer av försvarssamarbeten att belysas, utan på den nivå att det ger forskningen en övergripande helhetsbild. Tidsperioder av intresse för studien har identifierats för att smalna av till två fördjupningar.

Studien kommer förhålla sig till de övergripande frågeställningarna, *Hur är/var det? Vad beror/berodde det på?, Vad inne-bär/bar det?* Frågeställningarna prövas enbart mot försvarssamarbete under vald period. Avgränsningen är gjord för att inrymmas i studien avseende tid och omfattning.

Resultaten av de sammanställda utfallen kommer enbart att studeras övergripligt. Empirin bygger till stor del på tidigare forskning, rapporter offentliga handlingar, försvarsbeslut, propositioner och betänkanden.

---

³ FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut

1.5 Definitioner för studien

För att förtydliga hur studien ser på olika begrepp följer ett par centrala definitioner här nedan. Det är av vikt att se att till exempel neutral och neutralitetspolitik är två olika begrepp, vilket lätt kan missuppfattas i den offentliga debatten.

Alliansfrihet– En nation står utanför en allians, det innebär också att de förpliktelser som finns för alliansen inte är förpliktigande för den utomstående.

Försvarspolitik– De politiska beslut som berör utformningen av både de militära och civila försvarets utformning. Detta avser både den nationella, internationell och multinationella dimensionen.

Försvarssamarbete– Beslutas som en del av en nations försvarspolitik. Ett samarbete kring försvarsrelaterade frågor mellan nationer och/eller organisationer. Försvarssamarbete kan genomföras utan förpliktelser mellan samarbetsparterna.

För studien avses försvarssamarbete med inriktning på nationellt försvar.

Inrikespolitik– En stats förda politik inom landet, vilket berör nationella frågor.

Insatsförsvar– Ett modernt och anpassat försvar med stående krigsförband, direkt greppbara utan mobilisering. Svenska försvarsmakten är organiserat som ett insatsförsvar syftande till att kunna nyttjas för insatser både nationellt och internationellt.

Invasionsförsvar– Försvaret var organiserat för att främst kunna möta ett storskaligt konventionellt angrepp från en stormakt, vilken bedömdes ha avsikt att ockupera Sverige. För att kunna möta det bedömda hotet krävdes en kvantitativt stor försvarsmakt.

Neutral– Neutral är en nation i krig. Nationen väljer alltså att inte ta ställning för någon part i kriget. Det går således inte att vara neutral i fred, eftersom det inte finns någon krigande part att ta ställning för. Således är det också felaktigt att påstå att Sverige var en neutral stat under det Kalla kriget (Sverige i världen 2007, s. 37)

Neutralitetspolitik– Den fredstida politik Sverige för syftande till möjlighet att stå neutral i händelse av krig.

Säkerhetspolitik– Sammanfattande de åtgärder en nations regering vidtar mot yttre hot

Utrikespolitik– En stats politik förd mot andra stater och organisationer

2 Metod

För att söka svaret på forskningsfrågan har olika teoretiska modeller analyserats för att se vilken teori som kan tillföra forskningen något nytt. Teori om *Meningssamband* skulle kunna användas eftersom det undersökta fenomenet eller forskningsfrågan styrs av motiv, målsättningar, syften och avsikter. Emellertid är modellen mer samhällsvetenskapligt inriktad, exempel finns att studera i boken *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*⁴. Valet av metod landar i stället på att nyttja Allison & Zelikows bredare teoretiska modeller som beskrivs utförligt i boken *Essence of Decision; Explaining the Cuban Missile Crisis*.

Författarna har rönt stor uppmärksamhet kring sina teoretiska modeller som i deras bok applicerar olika förklaringsmodeller till deras fallstudie av Kubakrisen mellan forna Sovjet och USA. Boken har även kritiserats för att Allison vid den första utgåvan av boken var tvungen att göra flertalet antaganden. Detta har till viss del åtgärdats, och även till viss del styrkt tidigare antaganden när den andra upplagan utgavs. Den information som tillagts var tidigare sekretessbelagd information som sedermera blivit tillgänglig från amerikanska och forna sovjetiska arkiv. Kritiken som kvarstår är främst att analysmodellerna anses för förenklade och därav inte ger ett korrekt utfall i en analys. Författarna framhåller att viss fog för kritiken är berättigad men att meningen är att analysmodellerna ska komplettera varandra i en bredare analys och på så sätt ge ett säkrare utfall.

Studien avser förklara hur svenska försvarssamarbeten sett ut under tiden från kalla kriget fram till nutid år 1949–2018. Arbetet är av naturen svår att genomföra med kvantitativa metoder och därför används kvalitativ textanalys (Esaiasson m.fl. 2017, s. 211–234). Vad forskningen här behöver beakta är att med kvalitativ metod föreligger en risk att enstaka händelser och små detaljer tillskrivs större vikt än vad de faktiskt har (Vetenskapsteori för nybörjare 2007, s. 112)

Det är problematiskt när mycket av empirin består av historiska data. För att erhålla trovärdighet i resultaten för teorierna kommer punkten 2.3 beskriva ett källkritiskt förhållningsätt. Forskningsfrågan står i centrum för studien vilket innebär att den är teorikonsumerande. Med detta avses att förklara vad som händer i denna studie med existerande teorier och förklaringsmodeller. Arbetet kommer att genomföras som en jämförande fallstudie, där utfallet av hur försvarssamarbete genom tiden har förändrats analyseras. Enbart en analysenhet är vald, nationen

---

⁴ Johannesson, Asbjørn. Tufte, Per Arne, 2003. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* upplaga 1:1. Malmö. Liber AB.

Sverige, som med sitt utfall av försvarssamarbete utgör den beroende variabeln. De oberoende variablerna kommer att återges som förhållningsfrågeställningarna utarbetade från Allison analysmodell. Studien kommer förhålla sig till de övergripande frågeställningarna, *Hur är/var det? Vad beror/berodde det på? Vad inne-bär/bar det?* Frågeställningarna avses förklaras med vald teori för forskningsfrågan.

För att studien ska mäta rätt sak vid historiskt skilda tillfällen är operationaliseringen gjord för att inte påverkas av historisk utveckling. Begreppen, i form av analysfrågor som finns i operationaliseringen stämmer överens med de teoretiska definitionerna. Mätningen nyttjar samma analysfrågor vid de olika tidsperioderna, vilket säkerställer att mätningarna blir likvärdiga. Vad som behöver beaktas i detta sammanhang är att inget skydd för systematiska fel finns, härav kan utfallet av de operationella analysfrågorna vara missledande om de från början inte mäter det vi avser mäta. Det är en svaghet, men en förutsättning.

För att erhålla en hög begreppsvaliditet är operationaliseringen gjord i en matris som är enkel att följa. Detta avser att minska risken för systematiska fel, och att analysen inte divergerar mellan tidsperioderna. Resultatsvaliditet förekommer om intern validitet säkerställs, vilket förutsätter att slutsatserna ur analysen är giltiga för de fåtalet analysenheter som ligger till grund för studien (Esaiasson m.fl. 2017, s. 58–59).

2.1 Vetenskapligt synsätt och forskningsansats

Genom hela studien förhåller sig ett hermeneutiskt vetenskapligt synsätt. Med detta avses att en förförståelse och erfarenhet förhåller sig som ett kommunicerande kärll som växelverkar. För varje gång man genomför en ny analys av en företeelse lär man sig något nytt. Den nya erfarenheten reviderar förförståelsen mot företeelsen vilket vi bär med oss om vi gör ytterligare en till analys. Detta innebär en konstant utvecklingsspiral (Vetenskapsteori för nybörjare 2007, s. 61). Forskningsansatsen är ett deduktiv. Med genomförd studie antas utfallet vara giltigt om det går att påvisa att det är logiskt sammanhängande (Vetenskapsteori för nybörjare 2007, s. 28).

2.2 Arbetsmetodik

För att förenkla överblicken av studiens genomförande beskrivs nedan vald arbetsmetodik.

- Inledningsvis har forskningsfrågan analyserats för att bereda en lämplig teori, valet är Allison & Zelikows teoretiska analysmodeller. Modell I: The Rational Actor (benämns vidare Rationalitetslogik) avses nyttjas för internationell nivå. Modell III: Governmental Politics (benämns vidare Intern maktkamp) avses nyttjas för statlig nivå.
- Två tidsperioder väljs strategiskt ut för att få spridning i tiden. Men även där det finns intressanta orsakssamband, se Bild 1.
- Analysmodellerna operationaliseras genom att översätta av Allison definierade frågeställningar till en anpassad svensk motsvarighet, här kommer ”hur/varför-frågorna” att ställas till textanalysen.
- Därefter har strategiskt utvald empiri analyserats med de anpassade frågeställningarna.
- Den analyserade empirin har sammanställts för att ge överblick av utfallet mot forskningsfrågan för respektive försvarssamarbete
- Slutligen kommer en jämförelse att belysa den utveckling som skett under tidsperioden och redovisa en sammanställd bild av forskningsfrågan: *Hur har Sveriges försvarssamarbete kommit att utvecklas till vad det är i dag?*

2.3 Källor

Forskningsfrågan är av svensk nationell betydelse. Härav är det naturligt att flertalet av de styrande dokumenten är officiella handlingar som är författade av statsmakten. Styrkan med källorna är att de kan anses trovärdiga, de är också tillgängliga. Sverige har en lång historia av öppenhet och transparens i politiska beslut, och därtill en god arkivhållning.

Studien genomförs med en kvalitativ textanalys och urval av primärkällorna kommer att ske genom ett strategiskt urval (Esaiasson m.fl. 2017, s. 298). Eftersom försvarsbesluten läggs fram som propositioner till riksdagen är det troligt att en politisk vinkling kan förekomma och skilja sig mellan mandatperioder. Därför är det av vikt att inte enbart se vad som är beslutat, utan även vad utfallet blev. För att

erhålla en bredare analys än enbart den politiska nivån kommer även försvarsberedningens rapporter, och annan litteratur att nyttjas. Artiklar och intervjuer kommer att korsläsas, för att se opinionsläget inför försvarsbesluten, men även för att få en nyanserad bild.

2.4 Källkritik

Att göra ett strategiskt urval av källor innebär att man behöver göra avkall i sin faktainhämtning, prioritera de källor som är mest relevanta. Det är generellt särskilt viktigt vid historisk forskning att ha en så bred empiri som möjligt för att kunna urskilja vad som är riktigt, och här ser författaren en problematik. Studiens begränsade omfattning medger inte bearbetning av någon större mängd källor. För att uppfylla de källkritiska kraven i studien är äkthet, oberoende, samtidighet och tendens i fokus (Esaiasson m.fl. 2017, s. 288). Eftersom merparten av källorna är försvarsbeslut och rapporter från offentliga myndigheter och statsmakten författade i sin samtid får de anses ha hög trovärdighet. Artiklar och intervjuer korsläses för att verifiera innehållet.

Den empiri som är hämtad ur tidigare forskning bedöms som trovärdig då den är publicerad av erkända forskare och journalister.

3 Teori

Denna studien använder sig av Allison och Zelikows analysmodeller för att förklara valet av svenskt försvarssamarbete vid analyserade tidsperioder. Allison och Zelikow har genom empirisk forskning påvisat hur deras tre analysmodeller kan nyttjas i deras bok *Essence of Decision– Explaining the Cuban Missile Crisis 1999*. Författarna har applicerat sina analysmodeller på Kubakrisen i en fallstudie för att påvisa hur de inblandade länderna handlade utifrån tre perspektiv.

Den första analysmodellen är: *Modell I–Rationalitetslogik*. Den används för att se hur en rationell aktör väljer bland de utarbetade alternativen för att hantera en situation. Modell I utgår från att en stat agerar som en rationell aktör där grundhypotesen är att vald handling alltid är nyttomaximerande (Allison & Zelikow 1999, s. 18). Med ett nyttomaximerande perspektiv förhåller det sig så att de sammanvägda fördelarna skall vägas gentemot alla nackdelar. Analysmodellen ger en bred generell förklaring (Allison & Zelikow 1999, s. 392)

Den andra analysmodellen är: *Modell II–Organisations beteende*, på engelska *Organizational Behavior*. Den analyserar organisationens strukturer, fastställda handlingsregler och byråkratiska förhållningssätt. Modellen behöver ha information om organisationens interna styrningar som till exempel standardiserade stående procedurer.

Den tredje analysmodellen är: *Modell III–Intern maktkamp*, Allison vill med denna modell analysera den interna maktkampen som föregår ett handlande. Det är konkurrens, förhandlingar och ett koncept som beskrivs som köpslående inom organisationen som föregår ett beslut som analyseras.

För att studien ska erhålla ett så korrekt resultat som möjligt förespråkar Allison att fler än en analysmodell nyttjas. Detta för att öppna upp för flera aspekter i forskningen, men också att minimera felaktiga slutsatser som kan dras vid för stor generalisering. Logiskt bör Modell I minst användas tillsammans med någon av Modell II eller Modell III. Med det här förhållningssättet kommer vi närmre ett realistiskt svar på vår forskningsfråga. Det blir särskilt viktigt när vi söker svar på något där vi redan har ett facit, till exempel hade Allison redan svaret på utgången av Kubakrisen när han applicerade sina analysmodeller.

Analysmodellerna är nomotetiska (Esaiasson m.fl. 2017, s. 28) med detta menas att de är generaliserbara.

3.1 Teorival för uppsatsen

Av de ovan av Allison och Zelikow beprövade teorierna har studien nyttjat Modell I och Modell III. Modell I– *Rationalitetslogik* är lämplig när det gäller att förstå svenskt försvarssamarbete på en internationell nivå. Perspektivet hur Sverige har interagerat med FN, EU och NATO är exempel som lyfts fram. Modell III– *Intern maktkamp* har nyttjats för att se hur Sverige ur ett nationellt perspektiv har agerat kring beslut om försvarssamarbete. Modell II anses inte lämplig för den här studien och kommer heller inte att nyttjas. Modell II inryms inte av tidsmässiga skäll i förhållande till ambitionsnivå.

3.2 Modell I–*Rationalitetslogik*

För att tillämpa Modell I–*Rationalitetslogik* i studien har Alisons engelska begrepp i form av frågeställningar (Allison & Zelikow 1999, s. 389–390) översatts och anpassats till svenska. Beslut förutsätts alltså fattas med perspektivet att vara nyttomaximerade i förhållande till var och ett av begreppen. Ambitionen är att utifrån analysmodellen besvara forskningsfrågan kring svenskt försvarssamarbete ur ett internationellt perspektiv enligt tabell 1 nedan:

Frågeställning:	Betydelse:	Anpassning för studien:	Perspektiv:
1. <i>Omständighet/Hotbild</i>	Vad är det för adekvat omständighet eller hotbild som ligger till grund för beslutet?	Hur såg Sverige på det säkerhetspolitiska läget inför beslut om att upprätta eller avstå ett försvarssamarbete?	Hur är/var det?
2. <i>Mål</i>	Vad är staten (Sveriges) målsättning?	Vad ville Sverige uppnå med beslutet?	
3. <i>Alternativ</i>	Vad finns det för olika handlingsalternativ för att uppnå målsättningen?	Fanns det andra alternativ till försvarssamarbete och med vilka förutsättningar?	Vad beror det på?
4. <i>Konsekvenser</i>	Vad blir konsekvenserna av de olika handlingsalternativen? Vilka för- och nackdelar går att identifiera?	Vad blir konsekvenserna av de olika handlingsalternativen? Vilka för- och nackdelar går att identifiera?	
5. <i>Val</i>	Med hänsyn till handlingsalternativen, vilket är valt alternativ och hur är det?	Med hänsyn till handlingsalternativen, vilket är valt alternativ och hur är det?	Vad innebär det?

Tabell 1, sammanställning av frågeställningar för Modell I-*Rationalitetslogik*.

Frågeställningarna och perspektiven är centrala som analysverktyg i Modell I. Rationellt följer frågeställningarna varandra eftersom dom förhåller sig till varandra. I ett omvänt förhållande blir det svårt att göra ett Val om aktören inte vet

vad Konsekvenserna blir. För att förhålla sig till en konsekvens av ett val behöver *Alternativen* tydliggöras. Alternativen ska ses ur perspektivet nyttomaximerat mot ett önskat *Mål*. Ett mål kan bara förhålla sig till något, i detta fall en *Omständighet* eller *Hotbild*.

3.3 Modell III–*Intern maktkamp*

Vid analysen i studien med Modell III–*Intern maktkamp* är fokus hur Sverige nationellt har handlat i frågan kring försvarssamarbete. Som Allison beskriver denna analysmodell är det intressanta att följa hur förhandlingar och de olika aktörernas särintressen har inverkat på besluten. Den interna kampen skall ses ur perspektivet hur staten agerat och hur de politiska resultaten tillkommit. Det är en organisation eller stats interna spel som studeras. Vad Allison belyser är att den beslutfattande delen i en stat eller organisation som utgör ledarskapet utgörs av olika aktörer.

Dessa aktörer agerar inte som en homogen grupp, utan tävlar och konkurrerar om att få uppmärksamhet för sina ståndpunkter. Det är en process som fortgår och det är sällan som statens målsättning är i fokus, utan snarare vilka fördelar de olika aktörerna kan uppnå i kampen. Ur det här perspektivet blir det ofta ett resultat av förhandling där en kompromiss av olika viljor bestämmer utfallet. Allison menar dock att det inte alltid är personliga ståndpunkter som aktörerna förhandlar om, de företräder olika delar av en stat eller organisation. Här kan det vara viktigare att vinna gehör för vissa ståndpunkter än att vinna en hel beslutsprocess. Aktören kan påverka förhandlingen för att markera eller befästa sin ställning i hierarkin. Tidsfaktorn och beredningsmöjligheten av olika ärenden hos de olika aktörerna kan också komma att påverka förhandlingsståndpunkten, och även då utfallet (Allison & Zelikow 1999, s. 255–256).

För att tillämpa Modell III–*Intern maktkamp* i studien har Alisons engelska begrepp i form av frågeställningar (Allison & Zelikow 1999, s. 389–390) översatts och anpassats till svenska. Ambitionen är att utifrån analysmodellen besvara forskningsfrågan kring svenskt försvarssamarbete ur ett nationellt perspektiv enligt tabell 2 nedan:

Frågeställning:	Betydelse:	Anpassning för studien:	Perspektiv:
1. <i>Vem är spelare?</i>	Vem är aktören, och hur påverkar dennes värderingar och synpunkter organisationens beslut eller agerande?	Vilka aktörer var avgörande, och hur påverkar deras värderingar och synpunkter regeringens beslut eller agerande?	Hur är/var det?
2. <i>Vilka faktorer formar spelarna?</i>	Vilka faktorer formar aktörernas uppfattning, vilka handlingar förordas och vad blir ståndpunkten i frågan?	Vilka faktorer formar aktörernas uppfattning, vilka handlingar förordas och vad blir ståndpunkten i frågan?	Vad beror det på/ Vad innebär det?
3. <i>Vilka faktorer påverkar spelarna?</i>	Vad avgör de olika aktörernas inflytande och förmåga att påverka alternativen och agerandet?	Vad avgör de olika aktörernas inflytande och förmåga att påverka alternativen och agerandet?	
4. <i>Hur går beslutsprocessen?</i>	Hur ser processen ut avseende möjlighet för aktörerna att mötas för att utbyta åsikter, påverka och förhandla beslut?	Hur ser processen ut för regeringens inhämtning av underlag till beslut?	

Tabell 2, sammanställning av frågeställningar för Modell III-*Intern maktkamp*.

4 Sveriges säkerhetspolitiska förutsättningar från kalla kriget fram till i dag

Sverige har fört en neutralitetspolitik under hela perioden från det kalla kriget år 1948, fram till i dag. Den militära alliansfriheten har setts både som en svaghet och en styrka under olika perioder, men har alltså varit en del ur säkerhets- och utrikespolitiken. Avsikten med att tydligt visa svensk militär alliansfrihet i fred var att skapa förtroende för vår neutralitetspolitik, och möjlighet att hävda neutralitet i händelse av krig. Sverige har förhållit sig till de nordiska grannländerna med en till viss del säregen säkerhets- och försvarspolitik. Att det finns skillnader beror bland annat på att länderna har påverkats olika av världskrigen, och att länderna därefter har valt olika säkerhetspolitiska lösningar och försvarssamarbeten.

För att skapa en överblick över vad Sverige har förhållit sig till ur en säkerhets- och försvarspolitik kontext avser Bild 1. att visualisera några historiska händelser. Bild 1 visar hur försvarskostnader i % av BNP har utvecklats sig över tiden i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Informationen är hämtad från Globalis (Globalis 1). Historiska försvarsutgifter som procent av BNP finns bara angivet efter år 1960, innan dess redovisades försvarsutgifterna på ett mer heterogent vis mellan länderna och blir därför inte rättvisa att mäta. Det finns inget starkare samband än att avsätta medel kan ge en inblick i hur försvarsfrågor har prioriterats mot övriga samhällskostnader, vilket påverkas av fördragspolitik.

Det framträder också en bild av att Finland har en mer linjär budget för försvarskostnader, något som kan ha påverkat hur det svensk-finska försvarssamarbetet tillkommit. Man kan notera att våra nordiska grannländer har haft olika utveckling i saklig säkerhets- och försvarspolitik utan att det här syns ett försvarsekonomiskt samband. Norge och Danmark har en försvarskostnadsutveckling likt Sveriges, men skillnaden är att Norge och Danmark är medlemmar i militäralliansen NATO vilket Sverige inte är. Norge och Danmark blev NATO-medlemmar 1948, när den skandinaviska försvarskommitténs förslag på försvarssamarbete sprack (SOU 1994:11). Finland och Sovjetunionen tecknade *föredrag om vänskap, samverkan och ömsesidigt bistånd*, VSB. Kvar i Norden stod Sverige utan något försvarssamarbete mitt mellan militärallianserna NATO och Warszawapakten.

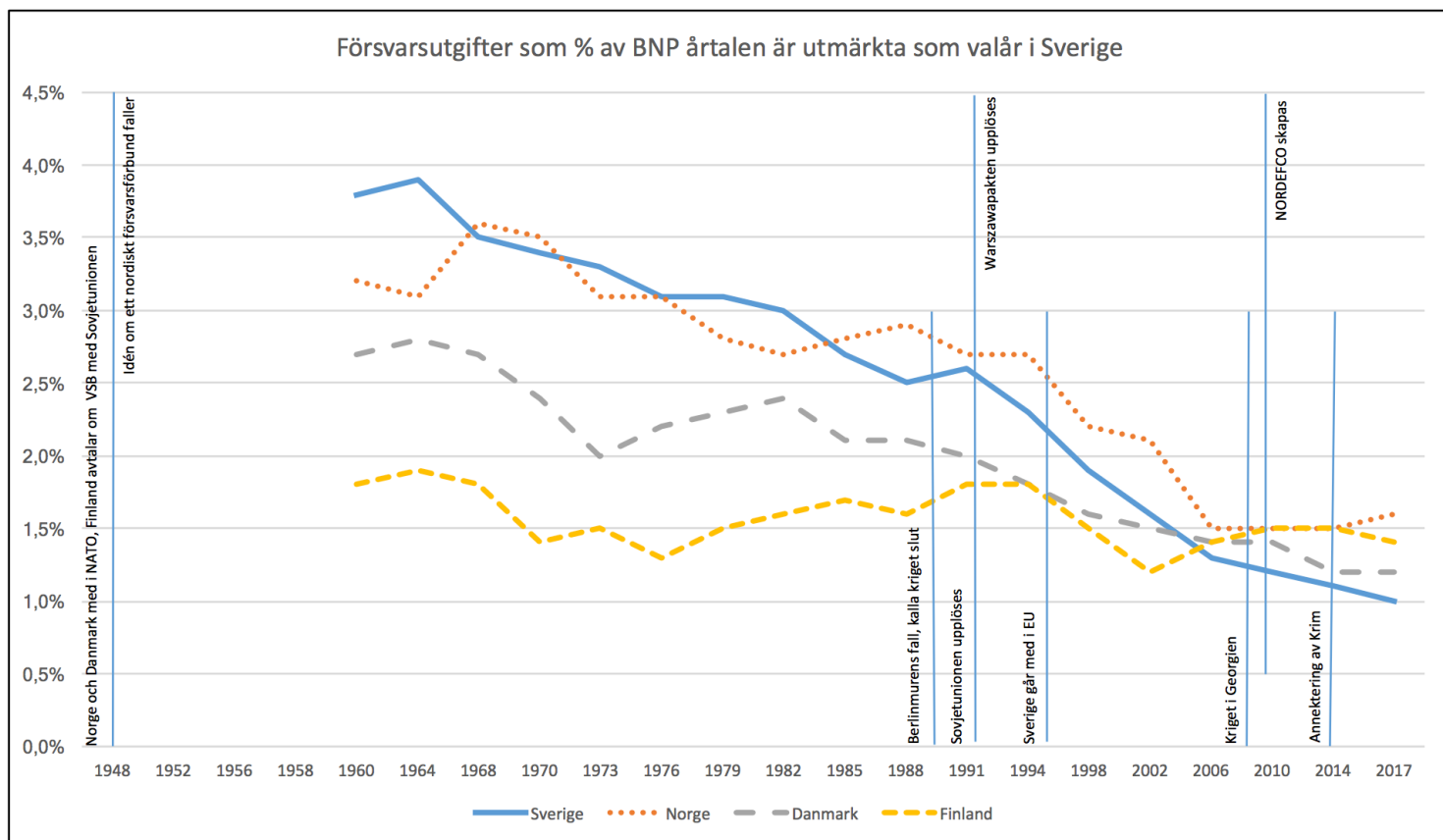

Bild 1 Försvarskostnader i % av BNP för Sverige, Norge, Danmark och Finland. Överlagrat säkerhetspolitiska historiska händelser.

Ur Bild 1 framträder tre mer intressanta tidsperioder. År 1948 där de nordiska länderna väljer mellan att upprätta försvarssamarbete eller inte. Tiden före kalla krigets slut år 1987 där man kan urskilja skillnader i tendens av försvarsutgifterna mellan NATO- och icke NATO-länder. År 1987 fattas svenskt försvarsbeslut, och år 1988 är det riksdagsval. Detta är intressant för att det finns mycket empiri från den politiska samtiden, vilket kan ge en god bild av vilken uppfattning Sverige hade om sitt geopolitiska närområde vid Sovjetunionens fall och kalla krigets slut. År 2009 bryter kriget i Georgien ut vilket skulle komma att visa Europa hur Ryssland företog sig rätten att agera med vapenmakt inom sin intressesfär, framförallt för att ett instabilt Georgien inte skulle erbjudas NATO-medlemskap. Här skiljer det sig återigen åt hur länderna agerade i jämförelse med Sverige. Framförallt Finland med sin 130 mil långa landgräns mot Ryssland vidtog säkerhetspolitiska åtgärder, att Finland dessutom kritiserade sin östliga granne tillhör ovanligheterna (Sveriges radio 1).

För att hålla ramen för studiens omfattning behöver en avgränsning göras till två tidpunkter för analys med hjälp av Allison's Metod I och Metod III. Därför har år tidsperioden 1946–1949 och 2009–2015 valts för vidare analys

5 Empiri och analys

5.1 Modell I–Rationalitetslogik

För att analysera de olika tidsperioderna nyttjas de framtagna och omarbetade frågeställningarna från Allison's Modell I, enligt Tabell 1. Till grund för analysen ligger bland annat Neutralitetspolitikkommissionens betänkande (SOU 1994:11), och andra officiella dokument

5.1.1 Sveriges förhållningssätt år 1946–1949 med rationalitetslogik

Hur såg Sverige på det säkerhetspolitiska läget inför beslut om att upprätta eller avstå ett försvarssamarbete?

Efter det andra världskrigets slut var Sveriges säkerhetspolitik trevande och osäker. Neutralitetspolitiken hade förvisso hjälpt Sverige att hålla sig utanför krigen, men hotbilden från Sovjetunionen kvarstod. Sveriges uppfattning var att ett nordiskt försvarssamarbete i form av ett försvarsförbund med militärt samarbete vore att föredra. Det skulle skapa ett starkare gemensamt försvar i Norden vilket skulle avskräcka från en sovjetisk invasion, men även ur ett internationellt perspektiv öka sannolikheten att ”erhålla bistånd utifrån” (SOU 1994:11).

Samtidigt skulle ett skandinaviskt försvarsförbund säkra att inget av de skandinaviska länderna behövde ställa sig på någon av stormakternas sida. Sverige var dock tvungen att ta ställning till huruvida man skulle överge den militära alliansfriheten, då ett försvarsförbund innebar att förbinda sig solidariskt att bistå varandra i händelse av angrepp. Sverige hade Nordens starkaste försvarsmakt efter andra världskriget (Holmström 2015, s. 81) det framkom av dåvarande ÖB Helge Jung i ett tillägg till den nordiska försvarskommittén att det fanns ett uppenbart dilemma med detta.

Om Norge och Danmark inte rustade sitt försvar kunde ett försvarsförbund likväl bli en säkerhetspolitisk belastning, då ett flankangrepp mot ett svagt Danmark skulle nödgöra Sverige att agera. Likväl utgjorde Norges territorium inget skydd för Sverige, snarare såg man att ett storskaligt krig skulle inbegripa både norskt och svenskt territorium. Sverige skulle behöva möta ett angrepp oavsett om man var förpliktad eller inte, skillnaden var att man inte behövde möta en ockupation av enbart Norge om man stod alliansfri. Det förelåg också militärstrategiska fördelar att inte Sovjetunionen hade någon militär styrka i Finland, som då utstod under Sovjetunionens politiska och militära kontroll efter tecknandet av fördraget om

vänskap, samarbete och ömsesidigt bistånd. Om ett skandinaviskt försvarsförbund hade växt fram och relativt sett ökat sin kapacitet mot den finska gränsen, kunde det mycket väl påverka Sovjetunionens förhållning mot Finland. Sovjetunionen kunde alltså pressats till att stationera militär kapacitet på finskt territorium för att möta försvarsförbundet. Då hade man militärstrategiskt förlorat mer än vad man vunnit.

Vad ville Sverige uppnå med beslutet?

Sverige hade sett hur Sovjetunionen införlivat Östeuropa som satellitstater vilket sedermera var upptakten till det kalla kriget. En oroligare framtoning efter det andra världskrigets slut framträdde. Med försvarsbeslutet 1948 ville Sverige bibehålla den under kriget väl utbyggda försvarsorganisationen, återigen skulle hela Sverige försvaras och inte ge upp utan segt motstånd (Holmström 2015, s. 81). Utöver ett starkt eget försvar ville Sverige med utvecklingen av ett försvarsförbund stå väl rustat vid ett eventuellt nytt världskrig. Man ville säkerställa en så pass stark ställning att möjlighet till understöd fanns, explicit att västvärlden skulle hinna mobilisera och möta ett angrep. Det framstod som något paradoxalt att man behövde vara stark för att vara värd att få hjälp.

Fanns det andra alternativ till försvarssamarbete och med vilka förutsättningar?

Efter andra världskriget satte Sverige stor tillit till det då relativt nyskapade Förenta Nationerna, FN. Det låg stora förhoppningar till den nya världsordningen som FN stod för. Sverige uttalade till och med att ”vi är villiga att ansluta oss till en samfällid trygghetsorganisation och i händelse av en framtida konflikt avstå neutraliteten i den utsträckning organisationens stadgar kräver” (Holmström 2015, s. 70). FN utgjorde aldrig något alternativ till det nordiska försvarsförbundet. FN var inte en organisation som kunde ge några försvarsgarantier. Sveriges inställning till FN var att visa sådan tilltro till organisationen att FN skulle bli en legitim institution att lösa krig och konflikter via det nyskapade säkerhetsrådet.

NATO var under uppbyggnad och bildades år 1949, det fanns alltså en kännedom om militäralliansen vid diskussionerna inför ett skandinaviskt försvarsförbund, NATO var ideologiskt västligt orienterat och skulle erhålla en stor militär kapacitet, vilket också bedömdes som krigsavhållande.

Ett alternativ bland de andra var ett hemligt försvarssamarbete med den västliga supermakten USA. Fördelen med ett sådant arrangemang var att Sverige kunde erhålla vissa försvarsgarantier, utan att offentligt behöva deklarerera egna förpliktelser.

Vad blir konsekvenserna av de olika handlingsalternativen? Vilka för- och nackdelar går att identifiera?

Sverige skulle som medlem i ett skandinaviskt försvarsförbund erhålla försvarsgarantier utan att projicera detta genom tillhörighet till ett av väst- eller östblocken. Uppfattningen var vid tiden att det var blockindelningen som skulle

orsaka nästa storkrig. Ett argument mot ett försvarsförbund var att inte bibehålla den militära alliansfriheten. Försvarssamarbetet skulle också påverka trovärdigheten åt neutralitetspolitiken i fred och neutralitet i krig. Det ska dock framhållas att försvarsförbundets förpliktelser var förenlig med FN:s stadgar, artikel.51 om kollektivt självförsvar (SOU 1994:11)

Som tidigare beskrivet utgjorde inte FN ett alternativ till ett skandinaviskt försvarsförbund. Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik hade helt olika förutsättningar om man jämför att Sverige skulle stå självständigt med att ingå i ett försvarsförbund. Fördelen var att svensk utrikes- och säkerhetspolitik inte behövde ta hänsyn till andra nationer i det perspektivet. Sverige kunde profilera sig internationellt, och utöva påtryckning genom diplomatiska medel.

När Norge och Danmark anslöt sig till NATO år 1949 hamnade Sverige i ett dilemma. Avsaknad av ett försvarsförbund med möjlighet att påverka den skandinaviska säkerhets- och utrikespolitiken jämte väst- och östblocken utan att sätta vårt finska grannland i kläm. Samtidigt som en orolig utveckling i det kalla kriget krävde någon form av återförsäkring, en garanti NATO ur ett rent militärt perspektiv kunde ge. NATO-medlemskap för Sverige vid den tiden som ett försvarssamarbete såg helt enkelt inte möjligt med hänsyn till förhållandet mot Finland.

I boken *Den dolda alliansen* har författaren Mikael Holmström sammanställt exempel på hur Sverige via Norge genomförde ett hemligt samarbete med NATO, det framgår även ur Neutralitetspolitikkommissionen betänkande (SOU 1994:11, Bilaga 8). Ur ett demokratiskt perspektiv är det problematiskt att hemlighålla något som är av vikt för nationen för den egna befolkningen (Holmström 2015, s. 24). Men i ljuset av förutsättningarna kring ett svenskt NATO-medlemskap fanns det bara ett perspektiv, ett hemligt försvarssamarbete eller inget samarbete alls.

Med hänsyn till handlingsalternativen, vilket är valt alternativ och hur är det?

Norge och Danmark var starkt påverkade av andra världskriget och därför valde de NATO-medlemskap i stället för det skandinaviska försvarsförbundet. Försvarsförbundet hann aldrig skapas och således var det inte ett handlingsalternativ för Sverige. Sverige valde i stället att fortsätta en självständig neutralitetspolitik uppbackat av ett trovärdigt och starkt försvar. Samtidigt fortsatte Sovjetunionens stormaktsambitioner och utvidgning i öst att påverka Sverige. Sverige sökte därför år 1949 ett hemligt försvarssamarbete med USA och NATO. Man var väl medveten om den mycket känsliga säkerhetspolitiken, skulle samarbetet komma till daga hade all trovärdighet kring neutralitetspolitiken och den militära alliansfriheten satts på spel. Det var därför också av yttersta vikt att den egna befolkningen inte fick någon kännedom om samarbetet. Redan i upptakten till samarbetet med USA och NATO stod det klart att alla förbindelser skulle gå främst via Norge och Danmark (Holmström 2015, s. 27–34). Sverige fortsatt att föra en självständig neutralitetspolitik, och gjorde vissa utrikespolitiska uttalanden som

gick tvärt emot USA hållning. Det var emellertid ett politiskt spel för att behålla trovärdigheten i svensk utrikespolitik

5.1.2 Sveriges förhållningssätt år 2009–2015 med rationalitetslogik

Hur såg Sverige på det säkerhetspolitiska läget inför beslut om att upprätta eller avstå ett försvarssamarbete?

Sveriges säkerhetspolitiska situation 2009 var direkt beroende på avgörande faktorer från millennieskiftet. Efter det kalla krigets slut skedde fler säkerhetspolitiska händelser i vårt närområde. Sverige som medlem av EU, ratificerade Lissabonfördraget år 2009 vilket förstärkte att vi lämnat den neutrala säkerhetspolitiken bakom oss. Sverige har fördjupat den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) samt EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) vilket har förskjutit medelpunkten från FN till EU när det gäller vår säkerhetspolitik.

Våra baltiska grannländer har sedan år 2004 blivit NATO-allierade samt EU-medlemmar. Sverige hade efter kalla krigets slut uppfattat en avspänning i vårt närområde och mer sett ett behov av en aktiv utrikespolitik som garant för vår säkerhet. Vi skulle enligt försvarsbeslut-00 ha ett litet men användbart försvar som kunde användas internationellt (Prop. 1999/2000:30). Fokus efter millennieskiftet var att säkerhet byggdes tillsammans med andra, och på ett solidariskt ansvar att med ett utarbetat FN-mandat ge stöd i oroshärdar där sådan blossade upp. Utan något upplevt hot kunde försvarsutgifterna inte motiveras. Nedmonteringen av det svenska invasionsförsvaret och omstruktureringen till ett insatsförsvar beslutades därför år 2000 (1999/2000:30).

Försvarsmakten skulle efter omstruktureringen kunna möta nya hot snabbare och i samverkan med andra aktörer. Insatsförsvaret var en respons på att möta det oförutsägbara och okonventionella hotet i en komplex säkerhetsmiljö. Det visade sig ta längre tid än förväntat att få Försvarsmakten i den beställda insatsorganisationen (Prop. 2004/05:5 och 2004/05:43), och år 2013 fanns det fortfarande tvivel kring svensk försvarsförmåga. Tidigare ÖB, Sverker Göranson uttryckte det:

”- Vi kan försvar oss mot ett angrepp med ett begränsat mål. Vi talar om ungefär en vecka på egen hand, säger ÖB till” (Aftonbladet 2013)

Den politiska hotbeskrivningen har också gjort tvära vändningar. Från Försvarsberedningens rapport år 2003, framträdde en bild om ett EU-vänligt Ryssland med en mer konsistent och förutsägbar utrikespolitik. Avsaknad av konflikter i Östersjöregionen medförde att Rysslands inte sågs som ett hot (Säkrare grannskap–osäker värd 2003, s. 160–165).

År 2008 gick Ryssland in med militär makt i kriget i Georgien. En konflikt mellan Georgien och utbrytarrepublikerna Sydossetien och Abchazien. Det blev ett

uppvaknande för Europa om att Ryssland var villigt att nyttja militära medel för att uppnå sina utrikes- och säkerhetspolitiska mål (Hedenskog 2008, s.3). Återigen började Ryssland deklarerera sin utrikespolitik i termer av att agera inom sitt intresseområde. Vidare utvecklades den ukrainska inrikespolitiken till en intervention av Ryssland med en annektering av Krim år 2014. Det fördömdes av Sverige inom ramen för EU, men ytterligare ett tecken på den nya säkerhetsordningen i Europa framträdde. I den här utvecklingen upplevdes också ett provocerande beteendemönster från ryskt stridsflyg som gjorde flertalet militära kränkningar (Svenska Dagbladet, 2013). Sverige regering formulerar sig i Prop. 2008/09:140, *Ett användbart försvar*:

”Regeringens solidaritetsförklaring innebär att Sverige ska kunna ta emot och lämna militärt stöd på ett annat sätt än tidigare”

Med den här formuleringen visade regeringen att förväntningarna på ett greppbart insatsförsvar hade ökat ytterligare.

Samtidigt såg de nordiska länderna hur försvarsmaterielen blivit dyrare både att köpa och utveckla, samt att utbilda personal. År 2009 beslutade de nordiska försvarsministrarna att formalisera tidigare samarbetsformer under samma tak, och bildade NORDEF⁵(Regeringskansliet 1). Samarbetet är dock utan försvarsförpliktelser, och även om en konstant fördjupad utveckling sker är framförallt den stora skillnaden att Norge och Danmark har sin säkerhetspolitiska lösning i NATO. Sverige och Finland ingår i *Partnerskap för fred* inom ramen för NATO vilket gör att båda länderna har utvecklat samma standarder inom merparten av samarbetsområdena. Det avser såväl teknisk utrustning som procedurer. Det här medför att länderna står så nära NATO man kan, utan att vara medlem. För Sverige är det här en paradox. Att ha ett litet försvar, med en uttalad säkerhetspolitik som bygger på att skapa säkerhet med andra, utan att definiera en samarbetspartner skapar ingen trovärdig avskräckning. Om en eventuell motståndare uppfattar vårt nära samarbete med NATO samtidigt som vi inte åtnjuter kollektivt skydd genom artikel 5. kan det snarare öka säkerhetsriskerna.

Kvar på kartan för samarbete utan att gå med i NATO var Finland. Genom ett försvarssamarbete med Finland kunde Sverige relativt sett bli militärt starkare, men utan att provocera Ryssland.

Vad ville Sverige uppnå med beslutet?

Sverige vill täcka det upplevda säkerhetsvakuum som finns i vårt närområde. Sverige har konstaterat att Östersjöområdet blivit mer osäkert med ett aggressivt Ryssland (Engvall m.fl. 2018, s. 20). I en tid när Sverige både lämnat sin neutralitet i och med Lissabonfördraget (Europaparlamentet1) och deklarerat en nationell

---

⁵ NORDEF, Nordic Defence Cooperation

solidaritetsförklaring (2008/09:140), kombinerat med ett mindre insatsförsvar som bygger på samverkan med andra, är det en förutsättning att finna ett försvarssamarbete. På det viset vill Sverige ta ett solidariskt ansvar för säkerheten i vårt närområde. Samarbetet har också accepterat långtgående försvarssamarbete, utan någon egentlig opinion. Samarbetet sker på bilateral nivå syftande till att höja respektive lands operativa effekt, planeringen är inriktad på att kunna ge operativt militärt stöd bortom fred. Sverige är återigen så nära en militärallians man kan vara utan försvarsförpliktelser. Alltjämt visar ambitionen av samarbetet en eventuell angripare var Sverige och Finland har sin solidaritet.

Fanns det andra alternativ till försvarssamarbete och med vilka förutsättningar?

Sverige har vidhållit att vi ska stå utanför NATO och med dagens parlamentariska läge finns inget stöd för att utreda ett medlemskap. NORDEFKO är ett väl fungerande försvarssamarbete, men fyller inte den säkerhetspolitiska funktion som Sverige saknar. Studier från FOI påvisar att NORDEFKO gynnar försvarsmaktens operativa utveckling på sikt (Engvall 2018, s. 19), då samarbetet ger utökade möjligheter till såväl komplexa övningar, utbildning och utveckling.

Även om NORDEFKO initialt sågs som ett projekt för att främst minska på försvarskostnaderna har samarbetet vuxit sig så starkt att det innehar en säkerhetspolitisk roll. Härav har fokus för samsamarbetsområden skiftat från att vara långsiktiga materiel- och förmågeutvecklingsprojekt till att användas för att skapa reell säkerhetspolitisk nytta här och nu. Vad samarbetet visar är att de nordiska länderna har samsyn i fredstid med förutsättningar att ge militärt stöd i kris och krig, det är en viktig signaleffekt.

Vad blir konsekvenserna av de olika handlingsalternativen? Vilka för- och nackdelar går att identifiera?

Sverige kan fortsätta att upprätthålla en nationell säkerhets- och försvarspolitik. För att det ska vara trovärdigt bör försvarsanslaget ligga i paritet med NATO-medlemmarna kring Östersjön, ett riktvärde om 2% av BNP. Anledningen till den relationen är att det inte är trovärdigt att Sverige ensamt kan skapa en större säkerhet till en mindre kostnad än en NATO-medlem. I den politiska sfären har hitintills ingen försvarsbudget i den pariteten funnits sedan år 1998.

Med ett svenskt medlemskap i NATO kan Sverige på ett trovärdigt sätt bygga säkerhet tillsammans med andra. Ett medlemskap skulle dock generera samma krav på tillskott i försvarsbudgeten, det av NATO angivna 2% av BNP. Om Sverige blev medlem av NATO skulle vi lämna Finland åt sitt säkerhetspolitiska öde.

Ett svensk-finskt försvarssamarbete behöver inte öka försvarsutgifterna, samtidigt som den strategiska och operativa effekten kan öka med samordning av försvarsresurserna.

Med hänsyn till handlingsalternativen, vilket är valt alternativ och hur är det?

Sverige har valt det mest nyttomaximerade valet. Försvarssamarbetet med Finland är lätt att sjösätta rent inrikespolitiskt, eftersom frågan inte behöver allokera demokratiresurser till politiskt mindre intressanta frågor (Goldmann 1981, s. 133). Det innebär också att Sverige kan fortsätta med sitt säkerhetspolitiska förhållningssätt som bygger på solidaritet och gemenskap. Det finns ingen anledning att misstro Finland som historiskt sett har fokuserat på sitt nationella försvar med en lågmäld röst på den internationella arenan. Ur ett ryskt perspektiv ser man hellre ett starkt svensk-finskt försvarssamarbete, än att NATO expanderar öster ut.

5.2 Modell III–Intern maktkamp

5.2.1 Sveriges förhållningssätt år 1946–1949 med intern maktkamp

Vilka aktörer var avgörande, och hur påverkar deras värderingar och synpunkter regeringens beslut eller agerande?

Den parlamentariska försvarskommittén vilken tillsattes år 1945 under Karl Levinsons ledning. Kommittén redovisade sitt förslag år 1947 inför 1948 års försvarsbeslut. Det fanns en initial bild av att säkerhetsläget i svenskt närområde blivit stabilare efter andra världskrigets slut, och att försvaret kunde nedrustas. I kommittén fanns militära sakkunniga och experter, men ytterst handlade utredningen om hur väl försvarsmakten passade in i den svenska förvaltningsmodellen, en fråga var om Överbefälhavaren, ÖB, hade för mycket makt i förhållande till statsmakterna. (KKrVAHT 1).

Den svenska försvarsministern Allan Vought tecknade med sin norska och danska motsvarighet den överenskommelsen med uppdrag åt den skandinaviska försvarskommittén om att utreda ett försvarsförbund (SOU 1994:11, s. 37). Vought hade tidigare under åren 1936–1942 suttit i den parlamentariskt sammansatta försvarskommissionen, för att utreda svenska försvarets framtid. Emellertid kom ett världskrig mellan den av socialdemokratiska regeringen tilltänkta åtstramning av försvarsbudget och det att Vought blev försvarsminister år 1945. Vought var vid tiden inte omtyckt av dåvarande ÖB Helge Jung som ansåg Vought som omdömeslös, samtidigt som han själv drev en västvänlig säkerhetspolitik (Santesson 2008, s. 117–119)

Vilka faktorer formar aktörernas uppfattning, vilka handlingar förordas och vad blir ståndpunkten i frågan?

Den svenska försvarskommittén var parlamentariskt sammansatt och leddes av socialdemokratiske Levinson. Levinson visade inte någon utpräglad politisk åskådning, men hans chef, statsminister Per Albin Hansson önskade reducera försvarsutgifterna inför kommande val år 1948. Det framstår som att det finns ett incitament av ekonomiskt intresse i kommitténs förslag.

I försvarskommitténs utredning pågår ett arbete om ÖB befattning överhuvudtaget ska finnas under fredstid, det har en påverkan på hur ÖB driver på sin egen position inom försvarspolitik. Helge Jung är en erfaren officer och han har en uppfattning om säkerhetspolitik som går emot vad försvarsminister Vought anser. ÖB är västvänlig och ser gärna ett mer formellt samarbete. I Bilaga 6 till den svenska delegationen yttrande finner ÖB det önskvärt att få ”framlägga följande militära synpunkter på frågan”:

”I allt väsentligt instämmer jag i utredningens slutsatser även som i de speciellt svenska synpunkter som den svenska delegationen framlagt i sin särskilda skrivelse. En genomgripande upprustning i Danmark och Norge utgör grundförutsättningen för att ett effektivt försvar av Skandinavien skall kunna skapas” (SOU 1994:11, s. 91)

Vought har precis med regeringens gillande berett vägen för ett skandinaviskt försvarsförbund. Ett alternativ som ligger i den socialdemokratiska linjen. Men som starkt ifrågasätts av ÖB med hänsyn till Norge och Danmarks modesta försvarsförutsättningar.

Vad avgör de olika aktörernas inflytande och förmåga att påverka alternativen och agerandet?

Enligt forskaren Kjell Goldman påverkar idén om att man inte allokerar demokratiresurser till politiskt mindre intressanta frågor. Det innebär att man inför ett val kan prioritera andra politikområden mer än utrikes- och försvarspolitik, där man traditionellt inte vinner väljarnas röster (Goldmann 1981, s. 133). År 1948 då den skandinaviska försvarskommittén redovisade sina slutsatser var det även valår i Sverige. Däremot visar empiriska data att försvarsfrågan, beskriven som *rikets säkerhet*, inte är bortprioriterad i debatten. I partiernas prioritering av ämnesområde i valmanifesten har frågan om rikets säkerhet 16 %, vilket gör den till 1948 års val tredje största fråga (Brandorf m.fl. s. 11).

Försvarskommittén får i praktiken ytters lite inflytande. Utredningen som redovisas är i praktiken obsolet eftersom omvärldsläget efter andra världskrigets slut fort övergår i det kalla kriget. Regeringens företrädare, försvarsministern har möjlighet att få opinionsmässigt gehör eftersom det demokratiska intresset tycks finnas för frågan. Samtidigt har ÖB en god militär erfarenhet och cementerar uppfattningen kring att Norge och Danmark måste reda ut sitt nationella försvar inför ett eventuellt försvarsförbund. Eftersom ÖB skickligt lägger sitt yttrande som en bilaga till den svenska delegationens yttrande där han samtycker med denna, kan han anföra sin mening utan att bli beskylld för sin ståndpunkt. ÖB ger också sin tydliga bild av problematiken kring Finland och sovjetunionens inflytande därav:

”De här anförda riktlinjerna för en svensk politik synas dessutom icke med nödvändighet innebära en skärpning av den sovjetryska kontrollen över Finland. En sådan skärpning kan däremot tänkas inträda vid en direkt anslutning till

västmaktsblocket. Detta kan göra sig gällande oavsett om en sådan genomförs av ett samlat Skandinavien eller enbart av Norge.” (SOU 1994:11, Bilaga 6)

Norge förutsatte att stöd i någon form skulle säkras via NATO, vilket också uttalades som ett krav för ett skandinaviskt försvarsförbund.

Hur ser processen ut för regeringens inhämtning av underlag till beslut?

Arbetet med det skandinaviska försvarsförbundet pågick i flera processer. Dels var det ett mellanstatligt samarbete på försvarsministernivå för att öppna upp processen, och få en överblick i hur samarbetet skulle genomföras. Respektive land deltog i den skandinaviska försvarskommittén, för att utarbeta de faktiska förutsättningarna för varje land. På nationell nivå var det den svenska delegationen som redovisade arbetsläget för regeringen. Underlaget från den svenska delegationen skickade regeringen ut på remiss till berörda myndigheter. Mot den här bilden kan man se att processen byråkratiseras, och att beslutsfattningen tenderar till att bli ett ”expertstyre” (Goldmann 1981, s. 123). Det innebar i sig att det var ett fåtal aktörer, även om de representerade en myndighet, som erhöll stort inflytande över en viktig fråga.

5.2.2 Sveriges förhållningssätt år 2009–2015 med intern maktkamp

Vilka aktörer var avgörande, och hur påverkar deras värderingar och synpunkter regeringens beslut eller agerande?

Den svenska försvarsminister Peter Hultqvist är dominant i sin roll och är övertygad att försvarssamarbete är av godo. Hultqvist är respekterad i regeringen och har ett tydligt stöd från statsministern. Hultqvist är en aktiv försvarspolitik och genomför många officiella besök till sin finska kollega, det 50:e mötet uppmärksammas på regeringens webbplats (Regeringskansliet 2). Det är en betydande mängd resor till ett enskilt finskt statsråd, det kan vara för att visa för omvärlden att samarbetet är viktigt och prioriterat. ÖB representerar den expertmyndighet som har format många underifrån-och-upp samarbeten. Försvarsmakten har givits i uppdrag att analysera hur ett försvarssamarbete kan utvecklas och återrapporterat flertalet förslag.

Vilka faktorer formar aktörernas uppfattning, vilka handlingar förordas och vad blir ståndpunkten i frågan?

Den socialdemokratiska uppfattningen om att NATO inte är ett alternativ kvarstår (Socialdemokraterna 1). Hultqvist är lojal mot partiprogrammet och hävdar resolut att det är ett svensk-finskt försvarssamarbete som gäller, i praktiken utan förpliktelser.

Försvarsutgifterna debatteras flitigt efter Georgien kriget, men skapar ingen opinion. Det finns andra inrikespolitiska frågor som gör att försvarspolitikerna drunknar i samhällsdebatten. Efter Rysslands annektering av Krim år 2014 ökar intresset något och de olika politiska partierna börjar inse att frågan är mer än ett särintresse. Rysslands hastigt förändrade utrikes- och säkerhetspolitik bereder en öppning för ett samarbete med Finland. Samtidigt som det är ett sätt för Sverige att hantera det uppkomna förändrade säkerhetsläget. Fokus på den svensk-finska frågan förskjuts fort när debatten blossar upp vid införandet av samförståndsavtal med NATO om värdlandsstöd. Återigen påvisas hur delikat NATO-frågan är i Sverige. Samtidigt framstår ett försvarssamarbete med Finland som en modest lösning ur ett opinionsperspektiv. ÖB yttrar sig inte i frågan kring ett NATO-medlemskap utan påpekar att det är ett beslut för den politiska nivån.

Vad avgör de olika aktörernas inflytande och förmåga att påverka alternativen och agerandet?

Försvarsministern är tydlig i sin dialog och blir respekterad av riksdagen. Hultqvist har en god förmåga att lyfta fram det som upplevs positivt i försvarsdebatten, det skapar ett förtroendekapital även i det svensk-finska samarbetet.

ÖB ser positivt på att samarbetet formaliseras i avtal och hamnar därmed inte i opposition med den politiska makten.

Hur ser processen ut för regeringens inhämtning av underlag till beslut?

Arbetet med det svensk-finska försvarssamarbetet pågår i en sammanhållen process. Den mellanstatligt samarbetet sker till stor del direkt mellan försvarsministrarna som sedan med styrningar utgivna försvarsbeslut sätter ramverk. Inom ramverket finns stort handlingsutrymme. Den dagliga operativa verksamheten styrs på tjänstemannanivån i respektive försvarsmakt. Mot den här bilden kan man se att processen är öppen och mottaglig för utveckling.

6 Avslutning

6.1 Resultat

Studien avslutas med en jämförelse för att belysa den utveckling som skett under tidsperioden och redovisa en sammanställd bild av forskningsfrågan: *Hur har Sveriges försvarssamarbete kommit att utvecklas till vad det är i dag?*

6.2 Jämförelse av utfall

Ur empirin framkom att det var två för Sverige olika säkerhetspolitiska situationer. År 1946–1949 kunde Sverige välja ett försvarssamarbete med förpliktelse men avstod för att det inte ansågs nyttomaximerat, och inte heller gagnade Finland. Samarbetet tycktes initialt riskera mer än vad det gav. För den här tiden fanns det en inofficiell hotriktning från östblocket som var en supermakt med kärnvapen. Hotbilden var ett nytt världskrig och Sverige var säker på att det var spänningen mellan blocken som var den triggande faktorn. Sverige var jämfört med sina nordiska grannar en stark försvarsmakt, och kunde själva hävda vår neutralitet och militära alliansfrihet. Sverige förde en aktiv självständig utrikespolitik som kompensation för sin avsaknad av militär återförsäkring.

År 2009–2015 var synonymt med att Sverige förändrade sin utrikes- och säkerhetspolitiska hållning markant. Sverige är alltmer bunden i utrikespolitiken till EU genom GUSP och FN har tappat i betydelse. Vi framhåller inte längre en neutralitetspolitik, och ser inte att Sverige skulle stå passivt om ett EU-land eller nordiskt land blir angripet. Sverige har förutom vad Lissabonfördraget föreskriver också ensidigt i vår utrikesdeklaration utgivit solidaritetsförklaringen. Efter kalla kriget har den försvarsekonomiska prioriteringen tvingat Sverige till att söka försvarssamarbete för att bli mer kostnadseffektiv. Här upplevs Sverige i dag av våra Östersjögrannar på samma sätt som Sverige såg på Norge och Danmark på 1940-talet, som säkerhetskonsumenter (Svenska Dagbladet 2013).

Vid båda tidsepokerna utgör endast en liten grupp beslutsfattarna i en komplicerad fråga. Det ligger i linje med vad Kjell Goldmann anför angående försvarspolitik och utrikes- och säkerhetspolitik. Det är stater som interagerar på den nivån och därför blir processen lätt av typen expertstyre (Goldmann 1981, s. 123) Det medför att ju mer en fråga tillhör den internationella arenan ju sämre fungerar demokratin. Vid år 1948 är den politiska nivån oenig med den militära

nivån vilket jämförelsevis inte föreligger år 2009–2015 (avseende försvarssamarbete), här överensstämmer Allison's teori om att personer ofta företräder sina organisationer när det gäller att förhandla om makt eller position i den interna maktkampen. För givet att det inte var bäst att fortsätta med den självständiga neutralitetspolitiken, utan att ingå i ett försvarsförbund. Behövde antingen ÖB:s försvarspolitiska analys omfattande Finland förkastas, den svenska kommissionen yttrande om Norge och Danmarks försvarsförmåga ifrågasättas eller Sveriges regerings förhållningssätt mot NATO ändras. Processmässigt går det inte att finna stöd för hur besluten har fattats mellan de två jämförda tidsperioderna. Vad man kan se är att i modern tid tycks försvarssamarbete bygga i större utsträckning på ”underifrån-och-upp-förutsättningar”.

6.3 Förslag på vidare forskning

Efter genomförd studie kan författaren konstatera att det finns flertalet försvarssamarbeten som inte inrymdes inom ramen för studien. Parallellt med det svensk-finska försvarssamarbetet har båda länderna tillsammans etablerat ett samarbete som till stor del är jämförbart med arbetet inom NORDEFKO. Ett förslag på vidare studier är att jämföra Finlands förutsättningar för att se om det är de inrikes-, utrikes- eller säkerhetspolitiska förutsättningarna som påverkat Finland att ingå i det Svensk-finska försvarssamarbetet. Vidare är det intressant att studera hur Sverige och Finland i samma avtal kan ha olika uppfattningar om försvarssamarbetets omfattning.

Ur ett samhällligt perspektiv kan aspekten om demokratisk inblick i försvars- och utrikespolitiska frågor analyseras för att finna hur folklig förankring faktiskt påverkar beslut som rör försvarssamarbete.

En idé till fortsatta studier är att analysera den militära förmågan hos Sverige och Finland och behovet av samordnade åtgärder i en kris- eller krigssituation. Kan man då se om ländernas operativa och strategiska beroenden av varandra ger en önskvärd effekt? På detta vis kan man se om utfallet talar för att svenskt försvarssamarbete bygger på en solid grund av att våra grannländer har samma behov av samarbete vid kris eller krig.

7 Referenser

Primärkällor

- Allison, Graham & Philip Zelikow, 1999 [1971]. *Essence of Decision; Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Longman.
- Brommesson, Douglas och Ekengren Ann-Marie, 2007. *Sverige i världen*, 1 uppl. Malmö: Kristianstad Boktryckeri AB.
- Ds 2003:8 *Säkrare grannskap—osäker värld*. Försvarsberedningens rapport.
- Engvall, Johan, Hagström Frisell, Eva, Lindström Madelene, 2018. Nordiskt operativt försvarssamarbete. Stockholm: Swedish Defence Research Agency, FOI-R-4628-SE.
- Esaiasson Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann Towns, Lena Wägnerud, 2017. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Upplaga 5:1. Stockholm: Wolter Kluwer.
- Fö 2013: B. Försvarspolitiskt samarbete—effektivitet, solidaritet, suveränitet.
- Hedenskog, Jakob, 2008. *Crimea after Georgian Crisis*. Stockholm: Swedish Defence Research Agency, FOI-R—2587—SE.
- Holmström, Mikael, 2015. *Den dolda alliansen, Sveriges hemliga NATO-förbindelser*, 4uppl. Falun: Scandbook AB.
- Prop. 1999/2000:30. Det nya försvaret.
- Prop.2014/15:109. Försvarspolitisk inriktning—Sveriges försvar 2016–2020.
- SOU 1994:11. *Om kriget kommit, förberedelser för mottagande av militärt bistånd 1949–1969*. Betänkande av Neutralitetspolitikkommisionen. Stockholm: Fritze
- SOU 2002:108. *Fred och säkerhet. svensk säkerhetspolitik 1969–1989*. Ensamutredare Rolf Ekéus rapport.
- Svenska Dagbladet 2013-04-21. ”Ryskt flyg övade anfall mot Sverige”. Nyhetsartikel. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svd.se/ryskt-flyg-ovade-anfall-mot-sverige>. Hämtdatum: 2019-04-25.
- Thuren, Torsten, 2007. *Vetenskap för nybörjare* 2 uppl. Stockholm. Liber.

Internetkällor:

- Aftonbladet, 2013. ”Sverige kan försvara sig i en vecka”. Nyhetsartikel.2013-01-03. [Elektronisk] Tillgänglig:

- <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/G1w5lq/ob-sverige-kan-forsvara-sig-en-vecka>. Hämtdatum 2019-04-22.
- Brandorf, Martin, Esaiasson, Peter, Håkansson, Nicklas, 1996. ”Svenska valfrågor: partiernas valdebatt 1902–1994”, Statsvetenskaplig tidskrift, 1996, häfte 1 s. 11.
- Europaparlamentet 1= Europaparlamentets webbplats. Om parlamentet. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sv/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-lisbon>. Hämtdatum: 2019-04-09
- Globalis 1= Globalis webbplats, Statistik på militärutgifter. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.globalis.se/Statistik/Militaerutgifter>. Hämtdatum: 2019-04-25.
- Goldman, Kjell, 1981. ”I utrikes- och försvarsfrågor fungerar inte demokratin”, Statsvetenskaplig tidskrift, vol.84 nr 3, s. 133.
- Kungliga Krigsvetenskapsakademien 1= Kungliga Krigsvetenskapsakademins webbplats, Överflödigt Befäl? Frågan om ÖB-institutionen I samband med 1945 års försvarskommitté och 1948 års försvarsbeslut (Del 1). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://kkrva.se/wp-content/uploads/Artiklar/994/994.html>. Hämtdatum: 2019-04-23.
- Regeringskansliet 1= Regeringskansliets webbplats, Sök. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/nordiskt-forsvarssamarbete/ny-nordefco-10-ar/>. Hämtdatum 2019-04-21.
- Regeringskansliet 2 = Regeringskansliets webbplats. Artiklar. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/04/50e-motet-mellan-forsvarsminister-peter-hultqvist-och-finlands-forsvarsminister-jussi-niinisto/>. Hämtdatum 2019-04-29.
- Riksdagen 1= Riksdagens webbplats, sök. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.riksdagen.se/sv/global/sok/?q=Prop.+Prop+1901%3A2&st=3&p=1>. Hämtdatum: 2019-04-16.
- Santesson, Olof, 2008. ”En stackars försvarsminister”, Kungliga Krigsvetenskapsakademins Handlingar och Tidskrifter, 2–2008, s. 117–119.
- Socialdemokraterna 1= Socialdemokraternas webbplats. Säkerhetspolitik. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-o/sakerhetspolitik/>. Hämtdatum: 2019-04-29.
- Svenska Dagbladet, 2013. ”Militär obalans i Östersjön”. Artikel. 2013-09-16. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svd.se/rysk-storovning-vacker-oro-i-baltikum> Hämtdatum:2019-04-05.
- Svenska Dagbladet, 2019. ”Så har Putin vänt upp och ner på Europas säkerhet” Kultur.2016-05-03. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svd.se/sa-har-ryssland-vant-upp-och-ner-pa-sakerheten-i-europa>. Hämtdatum: 2019-05-02.
- Sveriges radio 1= Sveriges radio webbplats, artikel. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=2277130>. Hämtdatum: 2019-04-26.